

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2556, น. 17-18) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ในแผนยุทธศาสตร์การแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ไว้ว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนไทยได้รู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น คิดเป็น ใช้ชีวิตเป็น สามารถตัดสินใจและวางแผนการศึกษา อาชีพ และปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย ได้นำจุดมุ่งหมายของแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวมากำหนดเป็นมาตรฐานการแนะแนว เพื่อใช้เป็นแนวทางให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมแนะแนวให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนไทยมีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับช่วงวัยของแต่ละบุคคล ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และส่วนตัว-สังคม

คุณลักษณะที่มุ่งหวังสำคัญประการหนึ่งของมาตรฐานการแนะแนว คือ การพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และวางแผนด้านอาชีพได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2559, น. 8-9) ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการศึกษาเรียนรู้เพื่อทำความรู้จักและเข้าใจตนเองเกี่ยวกับอาชีพ เช่น ความถนัด ความสนใจ เจตคติ ค่านิยม บุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ รวมทั้งรู้จักและเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ เช่น ลักษณะการทำงานอาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงาน คุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพ ตลอดจนการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่อาชีพได้อย่างประสบผลสำเร็จ ซึ่งการจะบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวได้นั้น การแนะแนวอาชีพถือว่าเป็นกิจกรรมสำคัญที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านอาชีพแก่เด็กและเยาวชนได้

การแนะแนวอาชีพ (Career Guidance) เป็นการจัดกิจกรรมด้วยรูปแบบที่หลากหลายที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้นักเรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับอาชีพ และช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจโลกของอาชีพอย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี รวมทั้งการที่ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ประชาคม

อาเซียนที่ทำให้มีอาชีพต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย การรู้จักและเข้าใจตนเอง และรู้จักและเข้าใจโลก ของอาชีพดังกล่าวข้างต้นจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการให้นักเรียนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพและวางแผนพัฒนาตนเองเพื่อเข้าสู่อาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Fank Parsons cited in Creager and Deaco, 2012, p. 45 ; Super 1957 cited in Sharf, 2013, p. 10)

กล่าวได้ว่า การแนะแนวอาชีพเป็นกิจกรรมสำคัญที่ครูแนะแนวสามารถจัดขึ้นเพื่อช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางอาชีพ (Career Development) ให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งตามทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของกินซ์เบิร์ก (Ginzberg's Theory) (Shen-Miller, McWherter and Bartone, 2013) กล่าวว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีอายุประมาณ 12-18 ปี เป็นช่วงวัยที่อยู่ในระยะทดลองเลือกอาชีพ (Tentative Period) จะมีพัฒนาการที่เริ่มให้ความสนใจเลือกอาชีพตามมวลประสบการณ์ของแต่ละบุคคลอย่างจริงจังมากขึ้น หากครูแนะแนวมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพที่หลากหลาย ก็จะสามารถช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านอาชีพให้นักเรียนได้ เรียนรู้ว่าคุณเองมีความชอบหรือไม่ชอบในอาชีพอะไร มีความตระหนักถึงความรู้ความสามารถของตนเอง ที่มีอยู่จริง พร้อมทั้งมีโอกาสได้พิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบว่าตนเองจะสามารถทำอาชีพอะไรได้หรือไม่ สามารถทบทวนและทำความเข้าใจในค่านิยมทางอาชีพของตนเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถพิจารณาว่าอาชีพใดจะสามารถช่วยให้ตนเองบรรลุถึงค่านิยมที่ตนเองคาดหวังไว้ได้ ตลอดจนมีความสามารถในการตัดสินใจเลือกอาชีพและเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่อาชีพโดยการวางแผนเกี่ยวกับการศึกษาต่อ หรือการฝึกอบรมประสบการณ์วิชาชีพที่ตนสนใจนั้นด้วย (เก็จกาญจน์ กนกแก้ว, 2559; กัญจนภัส เกตุโรจน์, 2559; ปิยวรรณ ปรีชานุกูล, 2559)

อย่างไรก็ตาม การให้บริการแนะแนวอาชีพขอครูแนะแนวในปัจจุบันยังมีความต้องการได้รับการส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (สุรีวัลย์ ชันยา, 2553) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพที่มีคุณภาพสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนได้รับโอกาสการพัฒนาด้านอาชีพที่เหมาะสมกับวัยที่พวกเขาควรจะได้รับ นำไปสู่การเลือกแนวทางการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพที่เหมาะสมสอดคล้องกับบุคลิกภาพ ความถนัด ความสนใจในอาชีพของตนเองอย่างแท้จริง

ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถในการแนะแนวอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลถือว่าเป็นรูปแบบและวิธีการถ่ายทอดความรู้วิธีหนึ่งที่จะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาครูแนะแนวในครั้งนี้ ทั้งนี้เนื่องจาก ชุดฝึกอบรมทางไกลเป็นรูปแบบและวิธีการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจวิธีหนึ่งที่สามารถช่วยให้ครูแนะแนวเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นการวางแผนการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ สามารถใช้ในการฝึกอบรมให้เป็นไป

ตามเป้าหมายในรูปแบบที่ต้องการ เหมาะสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่สามารถศึกษาด้วยตนเองตามเนื้อหาที่กำหนดไปที่ละชั้น โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ ชุดฝึกอบรมทางไกลจึงเป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการแนะแนวอาชีพแก่ครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความต้องการชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการแนะแนวอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี

2.2 เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการแนะแนวอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี

2.3 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแนะแนวอาชีพก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการแนะแนวอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี

2.4 เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการแนะแนวอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การแนะนำอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

4.2 ความสามารถในการแนะนำอาชีพของครูแนะแนวที่ฝึกอบรมด้วยชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การแนะนำอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

5.1 ประชากร คือ ครูแนะแนวที่จัดกิจกรรมแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนนทบุรี ในปีการศึกษา 2559 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี จำนวน 71 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 1 (โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา) จำนวน 17 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 (โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา) จำนวน 33 คน รวมทั้งสิ้น 121 คน

5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมเกี่ยวกับการแนะนำอาชีพสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

5.3 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย

5.3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การแนะนำอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ประมวลสาระชุดฝึกอบรมทางไกล และ แนวการศึกษาชุดฝึกอบรมทางไกล

5.3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- 1) ประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การแนะนำอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษา
- 2) ความสามารถในการแนะนำอาชีพของครูแนะแนวที่ศึกษาด้วยชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การแนะนำอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี

3) ความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การแนะแนวอาชีพ สำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 การแนะแนวอาชีพ หมายถึง การประยุกต์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางการแนะแนวอาชีพ ทฤษฎีสำคัญและหลักการเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพ ตลอดจนแนวทางและตัวอย่างการแนะแนวอาชีพ ไปใช้ในการจัดกิจกรรมด้วยรูปแบบที่หลากหลายที่มีจุดมุ่งหมายช่วยให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีพัฒนาการทางอาชีพอย่างเหมาะสมกับช่วงวัย

6.3 ความต้องการชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการแนะแนวอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี หมายถึง นำหลักการแสดงความต้องการของครูแนะแนวในการตอบแบบสอบถามโดยครอบคลุมความต้องการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในชุดฝึกอบรมทางไกลเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพ ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพ ทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพ และ แนวทางและตัวอย่างการแนะแนวอาชีพ

6.3 ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การแนะแนวอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี หมายถึง สื่อประสมที่มุ่งให้ผู้รับการอบรมศึกษาด้วยตนเอง มีสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลัก ประกอบด้วย ประมวลสาระชุดฝึกอบรมทางไกล และ แนวการศึกษาชุดฝึกอบรมทางไกล โดย ครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพ ทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพ และ แนวทางและตัวอย่างการแนะแนวอาชีพ

6.4 ประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การแนะแนวอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ตามเกณฑ์ 80/80 หมายถึง คุณภาพของชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การแนะแนวอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ที่ได้จากระบวนการและผลลัพธ์ กล่าวคือ ค่า 80 ตัวเลขแรก หมายถึง คะแนนร้อยละประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) ที่ได้จากคะแนนแบบฝึกหัดระหว่างการอบรม และ ค่า 80 ตัวเลขหลัง หมายถึง คะแนนร้อยละประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ที่ได้จากคะแนนการทำแบบทดสอบหลังการอบรม การยอมรับประสิทธิภาพ ยอมรับเมื่อเท่ากับเกณฑ์สูงกว่า และต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกิน ± 2.5

6.5 ความสามารถในการแนะแนวอาชีพ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบของครูแนะแนว เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ความรู้ แนวคิดทฤษฎีทางการแนะแนวอาชีพไปใช้ในการออกแบบ

กิจกรรมแนะแนวอาชีพด้วยรูปแบบที่หลากหลายที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาามีพัฒนาการทางอาชีพเหมาะสมกับช่วงวัย

6.6 ความคิดเห็นที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการแนะแนวอาชีพ หมายถึง น้ำหนักการแสดงความคิดเห็นของครูในการตอบแบบสอบถามโดยครอบคลุมสาระสำคัญได้แก่ เนื้อหาสาระชุดฝึกอบรม วิทยากร และประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรม ผู้วิจัยทำการสอบถามความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

6.7 ครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี หมายถึง ครูผู้ทำหน้าที่แนะแนวในระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วยครูแนะแนวที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 1 (โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา) และ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 (โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา)

7. ประโยชน์ที่ได้รับ

7.1 ได้ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การแนะแนวอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชสามารถนำชุดฝึกอบรมทางไกลดังกล่าวไปใช้สำหรับฝึกอบรมครูแนะแนวที่สนใจ และให้นักศึกษาอ่านเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอาชีพแก่นักเรียน

7.2 ครูแนะแนวที่ได้รับการฝึกอบรมทางไกลเรื่องการแนะแนวอาชีพ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวแนะแนวอาชีพให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7.3 ผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมแนะแนวด้านอาชีพจากครูแนะแนวที่ผ่านการอบรมในชุดฝึกอบรมดังกล่าว จะเป็นผู้รู้จักและเข้าใจตนเองเกี่ยวกับอาชีพ รู้จักโลกกว้างทางอาชีพ สามารถนำความรู้ความเข้าใจตนเอง และมาอาชีพมาพิจารณาเพื่อวางแผนเข้าสู่อาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ